

ПІДМОВА ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ США – ВІДЗЕРКАЛЕННЯ ЙОГО ОСНОВНИХ ДИСКУРСИВНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ

Крізь призму провідних характеристик політичного дискурсу США у статті здійснюється аналіз основних властивостей підмови такого дискурсу та умов її формування. Мовні знаки покликані відбивати когнітивну компетенцію та прагматичні прагнення комунікантів. Разом з тим, вони залишаються маркером дискурсивних властивостей, даючи змогу оцінити спектр повноважень політичного дискурсу США.

Ключові слова: емотивність, інформативність, підмова, політичний дискурс США, театральність.

Попова Е.В. Подъязык политического дискурса США – отображение его основных дискурсивных свойств. Сквозь призму основных характеристик политического дискурса США в статье осуществляется анализ основных особенностей подъязыка такого дискурса и условий его формирования. Языковые знаки призваны отображать когнитивную компетенцию и прагматические стремления коммуникантов. Вместе с тем, они остаются маркером дискурсивных особенностей, предоставляя возможность оценить спектр полномочий политического дискурса США.

Ключевые слова: информативность, подъязык, политический дискурс США, театральность, эмотивность.

Popova O.V. Sublanguage of the USA political discourse – reflection of its dominant discourse qualities. Through the main qualities of the USA political discourse there's done an analysis of this discourse sublanguage main features and terms of its development. Language signs are to reflect cognitive competence and pragmatic intention of communicators. However, they preserve their status as a marker of discourse characteristics enabling the evaluation of the USA political discourse power.

Key words: emotional value, informative value, sublanguage, political discourse of the USA, theatricism.

Беручи до уваги погляди різних дослідників [Базилев 1997; Дем'янков 2002; Шаховський 2008; Шейгал 2000; Schudson 1997; Tannen 1987; Wodak 2000], до політичного дискурсу пропонується відносити публічні виступи, заяви політиків, політичних оглядачів та коментаторів, публікації у ЗМІ, матеріали спеціалізованих видань, що мають справу з різними аспектами політики, адже політичний дискурс – це сукупність усіх ситуативно детермінованих мовленнєвих актів, а також публічних правил, традицій та досвіду, які виражено у формі мовленнєвих утворень, зміст, суб'єкт та адресат яких відносяться до сфери політики.

Відтак, **об'єктом** дослідження даної статті виступає політичний дискурс США з визначенням його провідних характеристик.

Предмет дослідження – підмова політичного дискурсу США, що за допомогою мовних знаків викарбовує його основні характеристики.

Метою такого дослідження є обґрунтування абсолютної залежності використаних адресантом мовних знаків, що формують підмову політичного дискурсу США, не лише від когнітивної та прагматичної компетенції мовця, а й від провідних характеристик такого дискурсу.

Завдання – за рахунок визначення провідних характеристик політичного дискурсу США, які допомагають вирізнити його як такий, з'ясувати умови, за яких можна вести розмову про формування підмови політичного дискурсу США, та її основні особливості.

Політичний дискурс, як і будь-який інший, включає такі складові: 1) контекстуальність (умови, що супроводжують подію; фон, що пояснює події; оцінка учасника подій та ін.), 2) особистісність (з одного боку – це конкретна взаємодія адресанта та адресата, з іншого боку – це висловлення себе, своєї індивідуальної свідомості в комунікативній ситуації), 3) процесуальність (адже дискурс – це не завершений продукт, а процес, що протікає за наявності як мінімум двох учасників, які у непередбаченому спілкуванні інтерпретують висловлювання один одного, тобто іде чергування фаз породження та рецепції тексту), 4) ситуативність, 5) замкненість [Селіванова 2004, с. 39–40]. О. І. Шейгал, продовжуючи перелік особливостей саме політичного дискурсу, визначає його як мовленнєву діяльність, що триває, з її результатом (текстами) і як семіотичний простір, що включає в себе знаки різної природи (слова, політичну афористику, прапори, емблеми, гімни та ін.) [Шейгал 2000, с. 15]. Дослідниця занурює контекстуальні, особистісні, ситуативні чинники, на яких наголошує О. О. Селіванова, чи “унікальний збіг обставин”, про який йдеться в роботі В. І. Карасика при визначенні концепту дискурсу [Карасик 2002, с. 275], в інституційний

простір, додаючи поняття “знаки різної природи”. Політичний дискурс США використовує певну систему професійно-орієнтованих знаків, тобто володіє власною підмовою (лексикою, фразеологією).

The central issue of the election is going to be an administration that believes Washington must be our caretaker, and the people who want Washington to only care for their Constitutional responsibility [Rick Perry 2012].

Політично зорієнтована підмова у запропонованому прикладі виявляється вже на денотативному рівні лексичного значення слів, що вживаються адресантом, адже інтенціонал значення таких слів, як: *central issue, election, administration, Constitutional responsibility* – знаходиться в межах юридичної спрямованості на рівні державного впорядкування і, відповідно, такі лексичні одиниці пов’язані з політичною діяльністю. Підсиленню політичного спрямування при сприйнятті ситуації сприяє метонімічне *Washington must be our caretaker*.

У наступному прикладі інтенціонал значення переважної більшості слів не має нічого спільного з моделлю державотворчої діяльності.

Over the long term, the unfunded liabilities of Social Security and Medicare alone – two programs which already consume 95 percent of federal revenues – have recently been estimated at more than \$45 trillion. As never before, we are sentencing our children and grandchildren to a future of indentured servitude to foreign lenders [Michele Bachmann 2012].

Поєднання офіційно-ділової, формальної лексики (*to consume, to estimate, to sentence, servitude*), економічної термінології (*unfunded liabilities, federal revenues, indentured*), лексем-маркерів соціального, економічного, політичного стану розвитку держави (*Social Security, Medicare*), апеляція до квантитативних одиниць (*95 percent, \$45 trillion*) – все це націлено на конденсовану подачу інформації, що відбиває суб’єктивне контекстуальне бачення світу.

Цілком доречною виявляється необхідність з’ясування умов, за яких можна вести розмову про формування підмови політичного дискурсу США, її основних характеристик, особливостей, що допомагають вирізняти політичний дискурс США як такий. Для досягнення такої мети, перш за все, необхідно визначити основні характеристики політичного дискурсу США, з’ясувати контекстуальні, ситуативні умови, за яких він породжується і які слугують основним стимулюючим чинником при доборі тих чи інших елементів мовної системи, які, зрештою, називаємо підмовою політичного дискурсу. Чому уривки з передвиборчої промови Сари Пейлін (№ 1) та Ріка Перрі (№ 2), ілюструючи політичний дискурс США, відрізняються за своїм лексико-семантичним наповненням?

№ 1. *Our destiny is still in our own hands if we pick ourselves up and act responsibly and quickly. We must all get involved. Concerned Americans must seek truth, work harder than ever, and be willing to sacrifice today to ensure freedom tomorrow. Please get engaged in 2012 electoral politics and support experienced, vetted, pro-free market fiscal conservatives who will dedicate all to preserving our Republic and protecting our Constitution* [Sarah Palin 2012].

№ 2. *The economic turbulence of the past few weeks is weighing hard on everyone, but regardless of which way the economic tides may turn, I believe our philosophy here in Texas will keep us in a much better position than most other states* [Rick Perry 2012].

Перший демонструє домінування книжкової лексики, вузькоспеціалізованої термінології із залученням біблійних мотивів (*seek truth, be willing to sacrifice*), що надає мовленню пафосу, вишуканості. Другий приклад будується за рахунок вживання нейтральної лексики, якій протиставляються метафори *economic turbulence, economic tides*, що конотативно різко вирізняються на загальному лексико-семантичному фоні, створюючи простоту, невимушеність мовлення та будучи розрахованими на соціально- та політично-обізнаного адресата. У будь-якому разі, обидва уривки претендують не лише на інформативність висловлення, а й емотивність.

Визначаючи основні характеристики політичного дискурсу, О. І. Шейгал наголошує, що в ньому відзначається перевага примату цінностей над фактами, впливу та оцінки над інформуванням, емоційного над раціональним [Шейгал 2000, с. 46]. Адже мова політиків у

більшості випадків оперує символами, а її успіх зумовлено тим, на скільки ці символи співзвучні з масовою свідомістю.

В. М. Базилев вважає, що політичний дискурс може розглядатись як варіант фатичного мовлення (його жанровий різновид) у тому плані, що часто цілі політичного дискурсу (окрім власне інформативного змісту) підпорядковуються початковому контактному імпульсу, а інформативна задача висловлення набуває вторинного значення [Базилев 1997, с. 7–8]. Тобто, спостерігаємо домінування емотивно-маркованих категорій над інформативними, де під емоціями розуміємо особливу форму ставлення людини до явищ дійсності, що зумовлено їх відповідністю або невідповідністю до потреб людини [Шаховський 2008, с. 14]. Прагнення адресанта, тим більше в політичному дискурсі США – бути почутим, досягти перлокутивного ефекту; а людина прихильно ставиться до повідомлення у двох випадках: якщо воно несе важливу для неї інформацію або приносить задоволення чи бурхливі емоційні переживання.

Політичний дискурс США рухається обома шляхами (інформативність та емотивність) одночасно, залучаючи мовні та позамовні категорії. В. З. Дем'янков, деталізуючи соціокультурну складову політичного дискурсу та проектуючи її лінгвально, вказує на фактор дистанційності та наявності масового адресата, що зумовлено сьогоденним потужним розвитком засобів масової інформації, і, відповідно, наголошує на театральності, необхідності політиків працювати на публіку, привертаючи до себе увагу за допомогою створеного іміджу [Дем'янков 2002, с. 34–42]. У кожному виступі американських політиків знаходимо інформативний блок про самого адресанта (...*But let me tell you how I came to be here...*), його політичні вподобання та переконання (*My health care plan will make sure...; If I am President, I will invest \$15 billion a year in...; And we'll give every child, everywhere the skills and the knowledge they need...*); постійне звернення до реципієнта (*You have enriched my life, you have moved me again and again...; Tomorrow you can turn the page on policies...; you can give this country the change we need...*), що в черговий раз підкреслює театральність передвиборчого дискурсу США, адже один з учасників комунікації – народ – виконує у ній переважно роль не прямого адресата, а адресата-спостерігача, який сприймає політичні події як певне театральне дійство, де є актори – політики, режисер – агенти впливу, ролі – публічні іміджі [Шейгал 2000]. Переслідуючи головну інтенцію – самопрезентацію у максимально вигідному світлі, адресант дає оцінку політичній, суспільній ситуації в країні, вербалізуючи у такий спосіб свої емоції, прагнення нейтралізувати політичних опонентів.

Продовжуючи думку О. І. Шейгал про перевагу оцінки та емоцій над інформуванням [Шейгал 2000, с. 46], про фантомність денотату [Шейгал 1999, с. 120], В. М. Базилев зазначає, що в політичному дискурсі соціальна дійсність роздвоюється на реальну інстанцію та її образ, який її викривляє, робить непомітною, залишаючи місце лише для схеми розчинення в ній особистості: суспільство повністю прилаштовується до вас, тож і ви інтегруйтесь до нього; проте така взаємність має свою хибну сторону: до вас прилаштовується абсолютно уявна інстанція, а ви в обмін прилаштовуєтесь до абсолютно реального соціального строю [Базилев 1997, с. 7]. Політики конструюють свої іміджі, образи своїх партій, створюють нечіткі програми, а виборці, у свою чергу, надають їм абсолютно реальну владу.

Зважаючи на напрямок діяльності державних політичних інститутів, Р. Водак та М. Зельдак систематизують політичні дії в межах шести сфер: законодавчий процес, внутрішні рішення політичних партій, створення суспільно-політичної думки, політична пропаганда, політичне управління, політичний контроль [Wodak 2000, с. 224–225]. Тому, виходячи з цільового спрямування, основною функцією політичного дискурсу США можна вважати його використання в якості інструмента політичної влади (боротьби за владу, оволодіння нею, її збереження, стабілізації, використання, перерозподілу).

Політичний дискурс – це влада [Карасик 2004; Schudson 1997; Tannen 1987]. “При цьому виявляється, що влада (не суто політична, але влада як будь-який різновид домінування і впливу) досягається завдяки владі над мовою” [Яворська 2000, с. 15].

Політична комунікація представляє собою будь-яку передачу повідомлень, що впливають на розподіл та використання влади в суспільстві, особливо якщо такі повідомлення надходять від офіційних урядових інститутів [Schudson 1997, с. 311].

Відтак, повертаючись до прикладу:

Over the long term, the unfunded liabilities of Social Security and Medicare alone – two programs which already consume 95 percent of federal revenues – have recently been estimated at more than \$45 trillion. As never before, we are sentencing our children and grandchildren to a future of indentured servitude to foreign lenders [Michele Bachmann 2012].

та до з'ясування умов, за яких можна вести розмову про формування підмови політичного дискурсу США, розуміємо, що офіційний рівень політики включає в себе засоби масової інформації, систему освіти та усі соціальні інститути, які контролюють явища соціального життя, і, відповідно, вдається до застосування лексичних маркерів таких соціальних інститутів. Більше того, у силу притаманних політичному дискурсу США динамічності, емотивності та езотеричності [Дем'янков 2002, с. 34–42], у другому реченні запропонованого прикладу знаходимо: по-перше, включення адресанта до відповідальності за виконувану адресатом дію, що сигніфікують дейксиси *we, our*; по-друге, фіксацію невизначеність за рахунок вживання узагальненого *foreign lenders* замість безпосереднього конкретизованого переліку держав-кредиторів, що розраховано на володіння адресатом контекстом ситуації; по-третє, реалізацію емотивності мовлення, що досягається, на противагу попередньому фактично-обумовленому, квантитативно-підтвердженому реченню, шляхом езотеричної гіперболізації (*we are sentencing our children and grandchildren to a future of indentured servitude to foreign lenders*). У результаті текст прикладу – за використання офіційно-ділової, термінологічної лексики, яка може і не належати за своїм денотативним значенням до політичної сфери вживання; демонструючи при цьому маркери суб'єктивного емоційного стану, що набувають перлокутивної дієвості за рахунок розуміння адресатом контексту ситуації; при маніпулюванні дейктичними одиницями – перетворюється на сукупність елементів, що є складовими підмови політичного дискурсу США.

Висновки. Така конкатенація інформативного та емотивного, де перше поступається другому, цілком виправдовується езотеричністю та смисловою невизначеністю, які також притаманні політичному дискурсу США. Смилова невизначеність, пов'язана з фантомністю ряду денотатів, адже політики переважно висловлюють думку в узагальненому плані, коли певні знаки політичної мови не мають реального денотата, а езотеричність – результат використання маніпулятивних стратегій, проявом яких є навмисне ухиляння, натяки, посилення, коли сенс розмови буде зрозумілим лише певному адресату, що в сумарному плані підкріплюється динамічністю мови політики, яка відбиває напружену реальність та зміну політичної ситуації. Вдаючись до маніпулятивних стратегій та тактик, за умов добору релевантних лексико-граматичних, стилістичних конструкцій, здійснюється вербалізація авторської інтенції, яка, при чіткому усвідомленні адресантом менталітету, соціальних потреб та прагнень електорату, матиме передбачений адресантом перлокутивний ефект.

Зважаючи на форму комунікації (усна чи письмова), спосіб її реалізації (за допомогою засобів масової інформації, безпосередньо виступаючи перед реципієнтом, у формі дебатів чи особистого звернення до адресата, т.д.), адресанту у кожному разі доводиться брати до уваги такі позамовні фактори і, відповідно, для досягнення максимального перлокутивного ефекту враховувати їх, вживаючи ті чи інші лексичні, синтаксичні, стилістичні одиниці. Постає питання про багатогранність та багатшаровість політичного дискурсу, які не можна дослідити, посиляючись виключно на його функції та характеристики у порівнянні з іншими видами дискурсу. Все це є передумовою **доцільності проведення подальших науково-дослідних студій** з визначення лексико-стилістичного та граматико-стилістичного складу текстів в межах політичного дискурсу, визначення домінантних лінгвальних та екстра-лінгвальних чинників, керованих когнітивною та прагматичною компетенцією комунікантів.

Література

- Базылев В. Н.* Российский политический дискурс (от официального до обыденного) / В. Н. Базылев // Политический дискурс в России. – М. : Диалог–МГУ, 1997. – С. 7–9.
- Демьянков В. З.* Политический дискурс как предмет политологической филологии / В. З. Демьянков // Политическая наука. Политический дискурс : История и современные исследования. – М., 2002. – № 3. – С. 32–43.
- Карасик В. И.* Языковой круг : личность, концепты, дискурс / В. И. Карасик. – М. : ГНОЗИС, 2004. – 389 с.
- Селиванова Е. А.* Основы лингвистической теории текста и коммуникации / Е. А. Селиванова. – К. : Брама, 2004. – 336 с.
- Шаховский В. И.* Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языка / В. И. Шаховский. – М. : Издательство ЛКИ, 2008. – 208 с.
- Шейгал Е. И.* Семиотика политического дискурса : Монография / Е. И. Шейгал. – Волгоград : Перемена, 2000. – 368 с.
- Шейгал Е. И.* Семиотическое пространство политического дискурса / Е. И. Шейгал // Политический дискурс 3 : Материалы рабочего совещания. – М. : Диалог – МГУ, 1999. – С. 114–123.
- Шейгал Е. И.* Театральность в политическом дискурсе / Е. И. Шейгал // Единицы языка и их функционирование. – 2000. – Вып. 6. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа к сайту:
www.vspu.ru/vsputxt/index.php?path=books&info=bibindx&indx=bibindx
- Яворська Г. М.* Прескриптивна лінгвістика як дискурс : Мова, культура, влада / Г. М. Яворська. – К. : Нац. акад. наук України. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні, 2000. – 288 с.
- Page of Michele Bachmann* [Electronic resource]. – Access : <http://www.michelebachmann.com/issues/>
- Page of Rick Perry* [Electronic resource]. – Access : <http://www.rickperry.org/>
- Page of Sarah Palin* [Electronic resource]. – Access : <http://www.sarahpac.com/posts/conquering-the-storm>
- Schudson M.* Sending a Political Message : Lessons from the American 1790s / M. Schudson // Media, Culture and Society. – 1997, Vol. 19. – № 3. – P. 311–330.
- Tannen D.* Remarks on Discourse and Power / D. Tannen // Power through Discourse. – Norwood : Ablex Publishing Corporation, 1987. – P. 3–10.
- Wodak R.* We Demand that Foreigners Adapt to our Life-style : Political Discourse on Immigration Laws in Austria and the United Kingdom / R. Wodak, M. Seldak // Combating Racial Discrimination. – Oxford, 2000. – P. 217–237.